

« Αν βοηθήσουμε όλους τους μαθητές μας να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους, τότε θα έχουμε μεγαλύτερες πιθανότητες να επιζήσουμε ως δημοκρατία σε μία εποχή τόσο απαιτητική από τεχνολογική και κοινωνική σκοπιά»

Bruner.

2

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παρέμβαση

62

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Για τα περισσότερα παιδιά η ικανότητα παραγωγής της λεπτής διάκρισης των φωνημάτων ξεκινά κατά το πρώτο σχολικό έτος. Στα περισσότερα παιδιά, η ικανότητα σύνθεσης των ήχων σε λέξεις αναπτύσσεται πριν από τις αναλυτικές δεξιότητες. Επομένως, είναι ευκολότερο για τα παιδιά να χωρίσουν τις λέξεις σε συλλαβές παρά σε φωνήματα (Lieberman & Lieberman, 1990).

Ερχόμενα όμως τα παιδιά να φοιτήσουν στην Πρώτη τάξη του Δημοτικού έρχονται αντιμέτωπα με ένα πολύ δύσκολο κομμάτι : την εκμάθηση της Ανάγνωσης και την παραγωγή γραπτού λόγου ή αλλιώς θα πρέπει να μάθουν να διαβάζουν και να γράφουν. Με δεδομένο την αιτιώδη σχέση μεταξύ φωνολογικής επίγνωσης και Ανάγνωσης και ότι η φωνολογική επίγνωση όχι μόνο διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη σωστή μάθηση της Ανάγνωσης αλλά και είναι προϋπόθεσή της, κατασκευάστηκε ανάλογο υλικό με ασκήσεις φωνολογικής επίγνωσης το οποίο και θα παρατεθεί παρακάτω.

Με την παραδοχή ότι η λειτουργία της Ανάγνωσης είναι μία σύνθετη γνωστική λειτουργία που την συνθέτουν η Αποκωδικοποίηση και η Κατανόηση και ότι για να φτάσει ένα παιδί στην κατανόηση θα πρέπει να έχει κατακτήσει την Αποκωδικοποίηση, παρουσιάζουμε ενδεικτικές ασκήσεις οι οποίες βοηθούν στην ανάπτυξη αυτής της δεξιότητας. Οι ασκήσεις αυτές μπορούν να γίνουν ομαδικά σε επίπεδο τάξης ή ατομικά σε εξατομικευμένο πρόγραμμα παρέμβασης. (Lie 1991, Schneider, et al. 1977, Πόρποδας 2000).

Ως υλικό των ασκήσεων αυτών χρησιμοποιήθηκαν αρχικά ψευδολέξεις ή αστείες λέξεις όπως τις ονομάζουμε και φωνήματα από το ελληνικό λεξιλόγιο

«Οι ψευδολέξεις είναι δομημένα σύνολα γραμμάτων ή συλλαβών, οι οποίες μοιάζουν καθ' όλα με λέξεις της ελληνικής γλώσσας χωρίς όμως σημασιολογικό περιεχόμενο π.χ (λίμη – τρίνο-ρίβεγμα). Έχοντας τα χαρακτηριστικά αυτά, οι γραπτές ψευδολέξεις μπορούν να αποκωδικοποιηθούν, αλλά δεν είναι δυνατόν να υποστούν παραπέρα

γνωστική επεξεργασία για την ανάσυρση του σημασιολογικού περιεχομένου δηλαδή της κατανόησης μιας έννοιας, γιατί απλούστατα δεν έχουν σημασιολογικό περιεχόμενο»²⁶

Χρησιμοποιώντας ψευδολέξεις είμαστε σίγουροι ότι τα παιδιά δεν μαντεύουν τις λέξεις αλλά τις αποκωδικοποιούν. Ακόμα και όταν τους ζητάμε προφορικά να χωρίσουν τις αστείες λεξούλες ή να κόψουν ένα κομμάτι τους, ελέγχουμε το επίπεδο της φωνολογικής τους επίδοσης και τα βοηθάμε να αναπτύξουν καλύτερα τη δεξιότητα της Αποκωδικοποίησης.

Σύμφωνα με τον **Bryant**, η ομοιοκαταληξία βοηθάει στην φωνολογική επίγνωση. Όπως ήδη έχει αναφερθεί για τα παιδιά είναι πιο εύκολη η συλλαβική παρά η φωνημική επίγνωση. Οι οι Sroehr & Smith (1973) μελετώντας το ρόλο που διαδραματίζει μονάδα του φωνητικού κέντρου²⁷ κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά στα πρώτα στάδια της αναγνωστικής διαδικασίας ομαδοποιούν γράμματα – φωνήματα σε σύνολα που σχηματίζουν ομάδες φωνητικών κέντρων δηλαδή σε συλλαβές *στα οποία προσδίδουν ανάλογη φωνολογική ταυτότητα.*

Έχοντας υπόψιν τα παραπάνω συνίσταται η εξάσκηση στη φωνολογική επίγνωση να αρχίσει με ασκήσεις συλλαβικής επίγνωσης και βαθμιαία να επεκτείνεται σε ασκήσεις φωνημικής επίγνωσης. Χρήσιμο είναι να χωρίζουν τις λέξεις σε συλλαβές και να επισημαίνουν τις ομοιότητες ή τις διαφορές αυτών.

²⁶ Εργαλείο Ανίχνευση Μαθησιακών Δυσκολιών στο Νηπιαγωγείο και Α- Β Δημοτικού (Εργαλείο 1) σελ 22.

²⁷ για την Αγγλική γλώσσα που έγινε η έρευνα απαρτίζεται από ένα φωνήεν και ένα σύμφωνο για την ελληνική γλώσσα θα το ορίσουμε ως συλλαβή

Ενδεικτικές ασκήσεις για ανάπτυξη φωνολογικής επίγνωσης .

Ασκήσεις

1. **Οδηγίες** : «Κάθε φορά θα σου λέω δύο μικρές λέξεις . Εσύ θα τις ακούς προσεκτικά, θα τις χωρίζεις σε κομματάκια χτυπώντας για κάθε κομματάκι ένα παλαμάκι π.χ πα- πι Μετά θα αποφασίζεις αν οι δύο αυτές λέξεις έχουν κάποιο κομμάτι που ακούγεται το ίδιο και στις δύο, ή αν ακούγονται τελείως διαφορετικά . Αν έχουν ένα κομμάτι ίδιο θα μου λες ΝΑΙ αν ακούγονται τελείως διαφορετικά θα μου λες ΟΧΙ Τέλος θα μου λες ποιο κομμάτι των λέξεων είναι ίδιο Στην συνέχεια δίνουμε 2-3 παραδείγματα (μήλο – μύτη), (χέρι, κάτω).

Ενδεικτικές λέξεις

Δέκα, δένω

πάνω, πανί

Τόπι, τώρα

ρέμα , μέσα

Μέρα , χώρα

μέλι , μέση

Φύλλο , σύκα

φέτα, χρώμα

2. Επισήμανση Ομοιοκαταληξίας.

Οδηγίες

Κάθε φορά θα σου λέω μία μικρή λέξη και αμέσως μετά θα σου άλλες δύο μαζί. Εσύ θέλω να ακούς όλες τις λέξεις και μου λες ποια από τις δύο λέξεις που σου είπα μαζί ακούγεται το ίδιο στο τελευταίο κομμάτι με τη λέξη που σου έχω πει πρώτα Παράδειγμα

(πόδι) βόδι – χώρα.

(γόμα) χέρι - πόμα

(ρότα) ρόδα – κότα

(ξύλο) μήλο - ξύδι

(τυρί) τύπος – κερί

(φύλλο) φύση – μήλο.

3. Διάκριση διαφορετικής λέξης

Οδηγίες

«Κάθε φορά θα σου λέω τρεις διαφορετικές λέξεις . Οι δύο από αυτές έχουν ένα κομμάτι που ακούγεται το ίδιο, ενώ μία λέξη ακούγεται τελείως διαφορετικά. Εσύ θα ακούς προσεκτικά και τις τρεις λέξεις και θα προσπαθείς να βρεις αυτή που διαφέρει από τις άλλες και θα μου λες αυτή την διαφορετική λέξη.

Δίνονται παραδείγματα (τόπι, τότε , γάλα.)

Ενδεικτικές λέξεις

Γάλα , γάτα **μέλι.**

Τρέχω, τρένα, **κρασί**

Μάτι, δέκα, δέμα

μέσα, **βόδι,** μένω

Πόδι, βόδι, **μένω**

μήλο, χέρι, ψάρι.

Μπορούμε να επεκτείνουμε την δραστηριότητα αυτή λέγοντας στα παιδιά να εντοπίσουν στις λέξεις που έχουν κοινή συλλαβή ποια είναι η κοινή συλλαβή Θα ήταν χρήσιμο κάθε φορά να λέμε στα παιδιά να χωρίζουν τις λέξεις σε συλλαβές χτυπώντας παλαμάκια για κάθε συλλαβή.

Άσκηση με ψευδολέξεις.

Οι ασκήσεις αυτές να θυμίσουμε δίνονται **μόνο προφορικά και με την μορφή παιχνιδιού**. Τα παιδιά μπορούν να παίξουν τους μάγους ή τις μάγισσες και να παίζουν με τις λέξεις. Αρχικά χρησιμοποιούμε ψευδολέξεις που τις ονομάζουμε «αστείες λεξούλες», οι οποίες αρέσουν και στα παιδιά.

Ασκήσεις

(όλες οι ασκήσεις γίνονται μόνο προφορικά)

1. Ακούω προσεκτικά τις παρακάτω αστείες λεξούλες και τις επαναλαμβάνω αργά και καθαρά

βέο   χωρένα   αρίπετο

έλο   ψαρίνε   δαστέκι

σέκρο   ίφερμα   υνήλερα

Υβρα   γισόβεστα   τοργαδέκι

σφέκης   κρησπόδη   θονέφλη

Τώρα χωρίζω τις παραπάνω αστείες λέξεις σε φωνούλες, χτυπώντας, το μολύβι μου ελαφριά στο θρανίο μία φορά για κάθε φωνούλα (φωνολογική κατάτμηση) .

2. Τώρα θα ακούσεις πραγματικές λέξεις Χώρισε τις λέξεις αυτές που θα ακούσεις σε συλλαβές και προσπάθησε να βρεις ποιες έχουν την ίδια συλλαβή στο τέλος και ποια είναι η ίδια συλλαβή

πανί – πάνω / θέση - μέση / καλάμι – σαλάμι / βόδι, πόδι/

σάλι – σάλος / μέση – μέσο / μικρό – νερό.

Ασκήσεις επιγλωσσικής επίγνωσης

Κάθε φορά θα σου λέω δύο μικρές λέξεις . Εσύ θα τις ακούς προσεκτικά και θα αποφασίζεις αν οι δύο αυτές λέξεις έχουν κάποιο κομμάτι που ακούγεται το ίδιο τότε θα μου λες ΝΑΙ . Αν όμως ακούγονται τελείως διαφορετικά τότε θα μου λες ΟΧΙ . Στις λέξεις που έχουν το κάποιο ίδιο κομμάτι θέλω να μου λες ποιο είναι.

(σε επίπεδο συλλαβής)

Δέκα	δέμα	μισός	σήμα
Τόπο	τόπι	μέσα	μέρα
Ρίζα	ρέμα	χέρι	χέλι
Φύλλο	φελλό	βίδα	βίλα

(σε επίπεδο φωνήματος)

Το	τα	με	μα
Σα	φα	βι	θι
Λα	λε	δυο	δο
Φως	την	πες	γιες
Γης	πως	ταν	δεν

68

Επισήμανση Ομοιοκαταληξίας

Κάθε φορά θα σου λέω μία μικρή λέξη και αμέσως μετά θα σου λέω άλλες δύο λέξεις μαζί. Εσύ θα ακούς όλες τις λέξεις προσεκτικά και θα μου λες ποια από τις δύο λέξεις που σου είπα μαζί , ακούγεται το ίδιο στο τελευταίο της κομμάτι, την κατάληξη, με τη λέξη που σου είπα πρώτα .

(πόδι) , βόδι , χώμα / (φέτα) , τυρί , μετά /(ρέμα) , δέμα , μήλο.

4. Κατάτμηση λέξεων στα δομικά τους στοιχεία

«Κάθε φορά θα σου λέω μία λέξη . Εσύ θα την ακούς προσεκτικά και στην συνέχεια θα την χωρίζεις σε φωνούλες χτυπώντας το μολύβι σου στο θρανίο μία φορά για κάθε φωνούλα. Δίνουμε παραδείγματα γ/ά/λ/α μ/έ,/σ,/η»

Ενδεικτικές λέξεις

Γάλα, μέλι, ψωμί, μήλο, καλάθι, φαγητό, πατάτα, πανί, σάλι, σήμερα,

Ανάλογες οδηγίες με τις προηγούμενες και ανάλογα παραδείγματα μπορούν να δοθούν και στην άσκηση που ακολουθεί .

Ενδεικτικές λέξεις

Το , να, γη, φως, μας, στο, σας έλα, γάλα.

5. Απαλοιφή τμήματος από τη λέξη.

Απαλοιφή συλλαβής

«Κάθε φορά θα σου λέω μία λέξη και αμέσως μετά θα σου λέω ένα κομματάκι της λέξης το οποίο θα πρέπει να το βγάλουμε από τη λέξη . Εσύ θα ακούς προσεκτικά τη λέξη και το κομματάκι που πρέπει να βγάλουμε και θα μου λες το υπόλοιπο μέρος της λέξης που μένει αν βγάλουμε από αυτή το κομματάκι που σου είπα» Δίνονται αρκετά παραδείγματα για να γίνει κατανοητή η άσκηση Π.χ γάλα κόβω το «γα», τι μένει ; Μένει το «λα».

με-ση (με)

με-νω (νω)

ρό-δα (ρο)

βό-δι (δι)

φέ-τα (φε)

ξύλ-ο (λο)

με-ρα (με)

δε-μά-τι (μα)

κα-λά-θι (θι)

κα-πέ-λο (πε)

Στην παρένθεση έχουν επισημανθεί οι συλλαβές που «κόβουμε» και πετάμε κάθε φορά

Απαλοιφή φωνήματος

Δίνονται ανάλογες οδηγίες, μόνο που εδώ κόβουμε την φωνούλα από την λέξη . Η φωνούλα που «κόβουμε και πετάμε» είναι στην παρένθεση.

Μα (μ)   το (τ)   θα (θ)   αν (ν)   φως (φ)   μες (ς)

Στο (σ)   μες (ς)   έλα (έ)   τώρα (τ)   όλα (α)   τότε (ε).

5. Αντιστροφή λέξης - Αντιστροφή φωνήματος .

«Κάθε φορά θα σου λέω μία μικρή λέξη που έχει δύο κομματάκια . Εσύ θα ακούς προσεκτικά τη λέξη και θα μου τη λες ανάποδα, δηλαδή αρχίζοντας από το τελευταίο κομματάκι προς το πρώτο.»

Δίνουμε παραδείγματα όπως χέ-ρι – ρι- χε ,   πά- νω – νω-πα

Μέλι , κύμα γάλα , τώρα, μέσα, κάτω, ζώνη, ρέμα, πίνω , φασόλι .

Η άσκηση αυτή αρέσει πολύ στα παιδιά , την βρίσκουν πολύ διασκεδαστική και την κάνουν ευχάριστα.

Αντιστροφή φωνήματος

Δίνονται ανάλογες οδηγίες και παραδείγματα

Ξεκινάμε με ψευδολέξεις μορφής Σ- Φ και σταδιακά προσθέτουμε ένα σύμφωνο

Αν , αχ,   το, με , θα , σε , μα, λα μες (σεμ) , την (νητ)

Ασκήσεις αντικατάστασης φωνημάτων

Παίζουμε ένα παιχνίδι με τα παιδιά. Τους λέμε πως είναι μάγισσες ή μάγοι και με το μαγικό τους ραβδί θα πρέπει να αλλάξουν τις λέξεις

Για παράδειγμα : Πώς η Λόλα θα γίνει όλα ? Τι θα τις πάρει ο μάγος με το μαγικό ραβδί του ;

Ενδεικτικά παραδείγματα

- Πώς η **Ρ**ένα θα γίνει **Λ**ένα?
- Πώς η **Λ**όλα θα γίνει **κ**όλλα?
- Πώς η γά**τ**α θα γίνει γά**λ**α
- Πώς το κου**ν**έλι θα γίνει κου**ρ**έλι
- Πώς ή **Τ**ίνα θα γίνει **Δ**ίνα
- Πώς η πί**σ**τα θα γίνει πί**τ**σα

Αυτή η άσκηση μπορεί να γίνει ομαδικά με τη μορφή παιχνιδιού

ΠΑΙΖΩ ΜΕ ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ !!! (προφορικά)

Κάθε φορά θα σου λέω δύο μικρές λέξεις . Εσύ θα τις ακούς προσεκτικά και θα αποφασίζεις αν οι δύο λέξεις έχουν κάποιο κομμάτι που ακούγεται το ίδιο ή είναι διαφορετικό. Αν το κομμάτι είναι ίδιο θα μου λες «Ναι» και θα βρίσκεις που μοιάζουν οι δύο λέξεις . Αν ακούγονται διαφορετικά, τότε θα μου λες «Όχι». Έτοιμοι ; Πάμε !!!

μένω --- μέσα   ξέρω ---- ήξερα   χώμα ---- πόμα .
 μάτι ----- ρέμα   νερό ----- κερι   ρύζι ----- χώμα
 κύμα ---- φέτα   καιρός ----- μικρός   πεπόνι ---μακαρόνι
 σαλόνι --- πατάτα   ήθελα ---- άθελα   πανέρι---- αστέρι .

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ ΟΜΟΙΟΚΑΤΑΛΗΞΙΑΣ

Οδηγίες

- ✓ Θα σου λέω μία μικρή λέξη και αμέσως μετά άλλες δύο λέξεις μαζί. Εσύ θα ακούς όλες τις λέξεις προσεκτικά και θα μου λες ποια από τις δύο λέξεις που σου είπα μαζί ακούγεται το ίδιο στο τελευταίο κομμάτι δηλαδή στη κατάληξη με την πρώτη λέξη που σου είχα πει πρώτα. Για παράδειγμα (ρόδα) βίδα μέλι
- ✓ Βρες και πες τις λέξεις που έχουν Την ίδια κατάληξη μ' αυτές που σου λέω κάθε φορά Μετά γράψε μια λέξη δική σου λέξη που να κάνει ομοιοκαταληξία με κάθε μία από τις λέξεις που είναι σε πλαίσιο

(μετά)   μέσα   πέτα
 (μήλο)   σκύλο   μισό
 (γάλα)   ξύλο   μήλα
 (γάτα)   γάλα   κότα
 (μέση)   μέρα   γεύση

Βόδι	.....
Ρέμα	.....
Μέσα	.....
Θέση	.....
Μέλι	.....

Ασκήσεις φωνολογικής σύνθεσης

Οδηγίες

Θα παίξουμε ένα παιχνίδι. Θα σου λέω εγώ λέξεις με το δικό μου τρόπο και εσύ θα μαντεύεις ποια λεξούλα σου είπα. Στην αρχή θα λέμε αστείες λεξούλες και μετά θα λέμε πραγματικές. Αν νικήσεις θα λες εσύ λεξούλες με το δικό σου τρόπο και θα μαντεύω εγώ τι λέξη μου είπες. Είσαι έτοιμος/η ? Ξεκινάμε Πρώτα θα κάνουμε μερικά παραδείγματα

λ-ο-ν Τι λεξούλα σου είπα ? π-α-ς Τι λεξούλα σου είπα ?

Αφού βεβαιωθούμε ότι το παιδί κατάλαβε το παιχνίδι αρχίζουμε με ψευδολέξεις και σταδιακά περνάμε στις πραγματικές λέξεις. Αφήνουμε το παιδί να κερδίσει και αντιστρέφουμε τους όρους. Ομαδικά μπορεί να βάλετε δύο παιδιά να παίξουν αυτό το παιχνίδι με εναλλασσόμενους ρόλους. Ξεκινάμε από σύμφωνο φωνήεν σύμφωνο και φτάνουμε μέχρι Σ- Φ- Σ -Φ και Σ - Φ - Σ- Φ -Σ -Φ .

Αυτή η άσκηση βοηθάει πολύ στην ανάπτυξη της φωνολογικής επίγνωσης και διευκολύνει την διαδικασία της Ανάγνωσης γιατί μαθαίνει στα παιδιά το μηχανισμό να αποκωδικοποιούν τις λέξεις που διαβάζουν. Ακόμη ασκεί τη μνήμη εργασίας γιατί τα παιδιά καλούνται να συγκρατήσουν από τρία μέχρι έξι στοιχεία.

Παραδείγματα

φ-ο-π ,/ σ-τ-α ,/ τ-σ-α , /λ-ε-μ, / π-ε-μ-ι / μ-ο-λ-ι / π-ι-τ-α/

λ-ε-ν-ε/ τ-ο-π-ι / π-ο-τ-α-μ-ι / κ-ο-τ-α/ κ-α-ν-α-τ-α.

Παιχνιδόλεξα (προφορικά)

Μία άλλη άσκηση που αρέσει πολύ στα παιδιά είναι τα Παιχνιδόλεξα. Βασίστηκε στα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας και ζητάει από τα παιδιά να παίζουν με ομοιοκαταληξίες, με τονισμό των λέξεων με σύνθεση. και με παραγωγή Γίνεται προφορικά από το σύνολο της τάξης, ενδείκνυται για την Α τάξη ή ακόμα και για παιδιά του Νηπιαγωγείου . Είναι διασκεδαστική άσκηση και βοηθάει τα παιδιά τα οποία προβλήματα λόγου. Μπορεί να γίνει καθημερινά , είτε το πρωί πριν ξεκινήσει το μάθημα είτε όταν παρατηρεί ο/η εκπαιδευτικός σημάδια κόπωσης στην ομάδα της τάξης. Μπορεί να συνδυαστεί και με τις ασκήσεις φωνολογικής επίγνωσης.

Παραδείγματα

Με το **μη** και με το **λο** έφτιαξα ένα ..... Αν του βάλω και μια πίτα θα φάω μία .....

Ο αδελφός μου ο μικρός κάτι δεν έκανε σωστά και έγραψε αντί για **φακές -- φάκες** Τι έκανε σωστά ? Τι άλλαξε ?

Πάρε ένα λεμόνι βάλτο σε μια κούπα και φτιάξε μία .....

Αν από τη **δασκάλα** κόψεις την πρώτη συλλαβή τότε .....η δασκάλα θα ανέβει στη .....

Τι θα βάλω στο **παπί** για να γίνουν πολλά

Τι θα .....σκάσω στο **μπαλόνι** για να βγει ένα .....**σαλόνι?**

Το **σαλάμι** έχασε το **σ** και βρήκε το **κ** έμεινε .....(καλάμι)

Ο **γέρος** έχασε τον τόνο και **έγινε γερός**

Πώς το **ζάρι** θα γίνει **ψάρι**

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

Τα παρακάτω κείμενα είναι πρωτότυπα Είναι βασισμένα στις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι μαθητές στο Τμήμα Ένταξης. Έχουν δουλευτεί με παιδιά που είχαν σύνθετες μαθησιακές δυσκολίες, δυσλεξία ακόμα και αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας. Είναι μικρά, με εύκολες λέξεις, όμως που πάντα έχουν ένα ολοκληρωμένο νόημα

Έχουν στόχο εκτός από την βελτίωση της δεξιότητας της αποκωδικοποίησης την κατανόηση. Όπως ήδη έχει επισημανθεί ο τελικός στόχος της ανάγνωσης είναι η κατανόηση. Ακόμη ο ρόλος της κατανόησης των πληροφοριών που προσλαμβάνουμε στην τελική μάθηση και η μνημονική συγκράτηση των πληροφοριών που προσλαμβάνουμε μέσω της Ανάγνωσης, παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί συνδέονται άμεσα με την εκπαιδευτική και τη διδακτική πραγματικότητα, την απόκτηση των γνώσεων και την πορεία του παιδιού μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Για το λόγο αυτό όλα τα κείμενα περιλαμβάνει πάντα ερωτήσεις κατανόησης είτε με τη μορφή ερωτήσεων είτε με τη συμπλήρωση «κλειδιά», είτε με τη μορφή απαντήσεων πολλαπλής επιλογής. Με αυτό τον τρόπο βοηθάμε τα παιδιά να ασκήσουν την εργαζόμενη και τη σημασιολογική τους μνήμη, διασκεδάζοντας, ενώ ταυτόχρονα επιτελείται ο κύριος σκοπός της Ανάγνωσης, η κατανόηση.

Μερικά κείμενα που είναι γραμμένα με ομοιοκαταληξία (όπως ο Ξηφίας το ξεφτέρι) βασίστηκαν σε μελέτες που πραγματοποιήθηκαν από τους Bryant, Bradley, Maclean, & Crosland (1989) οι οποίες έδειξαν την ύπαρξη μιας δυνατής σχέσης μεταξύ της ικανότητας αναγνώρισης της ομοιοκαταληξίας από την ηλικία των τριών ετών και της αναγνωστικής και ορθογραφικής μετέπειτα επίδοσης τους τρία χρόνια αργότερα. Ένας αριθμός τέτοιων μελετών έχει ενισχύσει την αξία που έχουν τα παιχνίδια ομοιοκαταληξίας για την ανάπτυξη της φωνολογικής ενημέρωσης (Bryant, Bradley, Maclean, & Crossland, 1989; Bradley, 1990).

Τα κείμενα αυτά είναι γραμμένα σύμφωνα με τους παράγοντες που συμβάλλουν στην κατανόηση ενός κειμένου, όπως αυτοί προκύπτουν από σχετικές έρευνες και αντίστοιχες βιβλιογραφικές αναφορές. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι εξής :

1. Το λεξιλόγιο του κειμένου θα πρέπει να είναι ανάλογο της ηλικίας του μαθητή και των εμπειριών του.
  2. Η συντακτική δομή του θα πρέπει να είναι απλή με μικρές προτάσεις έτσι ώστε να διευκολύνεται ο μικρός αναγνώστης.
  3. Το θεματικό περιεχόμενο, θα πρέπει να είναι κοντά στα περιεχόμενα και στα ενδιαφέροντα των μαθητών απευθύνεται, να στηρίζεται στις προϋπάρχουσες γνώσεις, τους να είναι επίσης ευχάριστο για να αυξήσει το ενδιαφέρον του μικρού αναγνώστη και να ενδυναμώνει τις γνωστικές του δυνατότητες.
  4. Ο τίτλος του κειμένου παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και λειτουργεί σαν γνωστικό σχήμα «το οποίο διευκολύνει τον αναγνώστη καθώς διαβάσει να συνδέει τις επιμέρους πληροφορίες του κειμένου και συνεπώς να οικοδομεί την κατανόησή του». Πόρποδας 2004.
  5. Η παρουσία εικόνας ή σχεδίου διευκολύνει τον αναγνώστη κατανοήσει καλύτερα και να συγκρατήσει στην μνήμη του το σημασιολογικό περιεχόμενο του κειμένου. Παράλληλα η εικόνα λειτουργεί όπως και ο τίτλος σαν γνωστικό σχήμα – πλαίσιο που βοηθάει στην κατανόηση του κειμένου
- Η μορφοποίηση, το είδος της γραμματοσειρά, το αν είναι καλογραμμένο, το να έχει μικρό και ωραίο περιεχόμενο για να μη κουράσει αλλά να διασκεδάσει το μικρό αναγνώστη.

Κατ' επέκταση και βασιζόμενοι στις εμπειρίες και στις προσλαμβάνουσες των παιδιών, προσπαθήσαμε τα κείμενά μας να είναι ευχάριστα και μικρά σε μέγεθος για να μην κουράζονται οι μικροί μαθητές. Αναλυτικότερα, σε κάποια κείμενα υπάρχουν σταυρόλεξα τα οποία καλούνται τα παιδιά να συμπληρώσουν με λέξεις μέσα από το κείμενο οι οποίες απαντούν στις ερωτήσεις κατανόησης. Ο τύπος αυτός

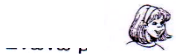

ασκήσεων είναι πολύ χρήσιμος και για τους μαθητές που δυσκολεύονται στη φωνολογική επίγνωση, ή που παραλείπουν γράμματα ή δεν γράφουν ορθογραφημένα. Ενδεικνύται επίσης να χρησιμοποιηθεί σε μαθητές της Β & Γ τάξης αλλά και σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες που φοιτούν σε Τμήμα Ένταξης. Μπορεί επίσης να δοθεί εξατομικευμένα αλλά και ομαδικά. Για μαθητές τους της Β & Γ τάξης μπορεί ωστόσο να εμπλουτιστεί και με άλλες ερωτήσεις κατανόησης ή με παραγωγή γραπτού λόγου.

Ενδεικτικά έχουμε παραθέσει ένα κείμενο με κάποιες εικόνες τις οποίες τα παιδιά καλούνται να τις βάλουν σε σταυρόλεξο και να βρουν κρυμμένη λέξη. Αυτή η άσκηση βοηθάει τόσο στην ανάπτυξη του λεξιλογίου όσο και στην ορθογραφία των λέξεων. Η δραστηριότητα αυτή αρέσει πολύ στα παιδιά και μπορούμε να την επεκτείνουμε με ερωτήσεις κατανόησης ή να γίνει αφόρμηση και έναυσμα για περαιτέρω συζήτηση ή για την παραγωγή γραπτού λόγου.

Αναγνωστική καρτέλα

Τι φαγητό θα φάμε μαμά ;

Θα φάμε φακές .

Εμένα μου αρέσουν τα μακαρόνια έλεγε η Άννα.

Εγώ θέλω μηλόπιτα έλεγε ο Πάνος .

**Αν φάτε τις φακές σας περιμένει ένα κομμάτι
μηλόπιτα .**

Γιούπι !!!!! φώναξαν τα παιδιά .

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τι φαγητό ετοίμασε η μαμά ;

.....

2. Σε ποιο παιδάκι αρέσουν τα μακαρόνια;

.....

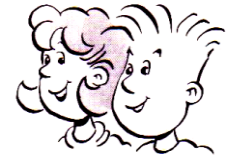
3. Ποιο παιδάκι θέλει μηλόπιτα;

.....

4. Πότε είπε η μαμά ότι τα παιδιά θα φάνε μηλόπιτα;

.....

Μεσημέρι γύρω από το τραπέζι

«Σήμερα θα φάμε όλοι μαζί,» είπε η μητέρα. Τι φαγητό έχουμε μαμά;

Είναι έκπληξη Τζένη !!

«Άσε να μαντέψω ! Μακαρόνια με κιμά», είπε ο Ζανής.

«Όλα τα φαγητά πρέπει να τα τρώμε παιδιά μου,» είπε η μαμά.

«Ακόμα και τις φακές ;» ρώτησε η Τζένη.

«Φυσικά» απάντησε η μητέρα . Είναι πολύ θρεπτικό φαγητό

«Λοιπόν θα μας πεις τι φαγητό έχουμε μαμά» ρώτησε ο Ζανής

Δεν το βρήκατε ! Σας ετοίμασα παστίσιο

«Α !!!!Τέλεια .Είσαι η καλύτερη μαμά του κόσμου» είπαν τα παιδιά με μία φωνή.

79

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Ποια είναι τα ονόματα των παιδιών
.....
2. Ποιο φαγητό για την μαμά είναι πολύ θρεπτικό;
.....
3. Τι φαγητό τελικά είχε ετοιμάσει η μαμά ;
.....
4. Ποιο είναι το δικό σου αγαπημένο φαγητό;
.....

Γράψε μία συνταγή μαγειρικής Ζήτησε από την μαμά σου να σε βοηθήσει

Τίτλος

.....

ΥΛΙΚΑ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Οδηγίες (Πώς θα φτιάξω το φαγητό)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Χρόνος : (Πόση ώρα θα ψήσω το φαγητό) ;

.....

Βρίσκω λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με :

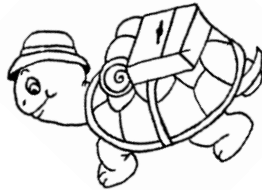
μάγειρας

.....
.....
.....
.....
.....

Ζάχαρη

.....
.....
.....
.....
.....

Διαβάζω δυνατά το κείμενο για να το ακούσουν οι συμμαθητές μου και η δασκάλα μου

Ο Χίπο το χελωνάκι μας κάθε μέρα παίρνει την σάκα του και ξεκινάει για το σχολείο. Ξέρετε παιδιά τι έχει μέσα η σάκα του Χίπο; Έχει τοστ με λάχανο και καρότο . Του αρέσει πολύ αυτό το τοστ.

Δεν βλέπει την ώρα να έρθει το διάλειμμα για να παίξει με τους φίλους του και για να φάει το αγαπημένο του δεκατιανό.

Τα μαθήματα δεν του πολυαρέσουν γιατί τον κουράζουν.

Όταν έχει καλό καιρό δεν έχει καθόλου όρεξη για μάθημα. Το μυαλό του είναι στην αυλή και στα παιχνίδια.

81

Για να δω τι θυμάμαι από ότι διάβασα

1. Τι τρώει για δεκατιανό το Χίπο;
  - A ένα τοστ
  - B ένα τοστ με λαχανικά
  - Γ ένα τοστ με λάχανο και καρότο.

2. Δεν του αρέσουν τα μαθήματα.
 Α γιατί... τον κουράζουν
 Β γιατί... Βαριέται
 Γ γιατί... θέλει να φάει το αγαπημένο του δεκατιανό.
3. Τι κάνει ο Χίπο όταν έχει καλό καιρό;
 Α Πηγαίνει στο σχολείο.
 Β Έχει το μυαλό του στο διάλειμμα
 Γ Έχει το μυαλό του στα μαθήματα .

Αντιστοικίζω την μία λεξούλα με μια άλλη που να σημαίνει το ίδιο πράγμα

Πλοίο	Πανέρι
Σάκα	Μαζεύω
Καλάθι	Τσάντα
Συλλέγω	Καράβι
Αυτοκίνητο	κτίριο
Σπίτι	αμάξι

(Για μαθητές που δυσκολεύονται να ξεχωρίσουν το ξ ή δυσκολεύονται στην εκφορά του)

Ο ΞΙΦΙΑΣ Ο ΞΕΦΤΕΡΗΣ

**Ο ξιφίας είναι ξεφτέρης
 ξέρει πάντα να ξεφεύγει
 Του αρέσει να κολυμπά
 μες στα ήσυχα βαθιά νερά .
 Όποιος όμως τον θυμώσει
 άσχημα θα το πληρώσει
 Με την μύτη του ευθύς θα τον καρφώσει
 Ο ξιφίας ο Ξεφτέρης είναι έξυπνος πολύ,
 σαν εσένα έξυπνο παιδί!!!!**

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Γιατί λέμε το ξιφία ξεφτέρη;
 .....
2. Που κολυμπάει ο ξιφίας ;
 .....
 .....
3. Τι θα γίνει αν κάποιος τον θυμώσει;
 .....
 .....

Σκέψου και πες λέξεις με Ξ ξ

Διαβάσω το κείμενο προσεκτικά

Η χελώνα ζει στο δάσος .

Είναι ήσυχο ζώακι , τρώει χορταράκια και έχει τέσσερα

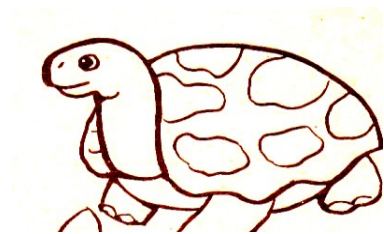
μικρά ποδαράκια. Περπατάει αργά γιατί κουβαλάει το

σπίτι της . Άμα δει κανένα μεγάλο ζώο που την

κυνηγάει, κρύβεται στο καβούκι της και δεν βγαίνει

μέχρι να περάσει ο κίνδυνος . Τι καλό και ήσυχο ζώακι

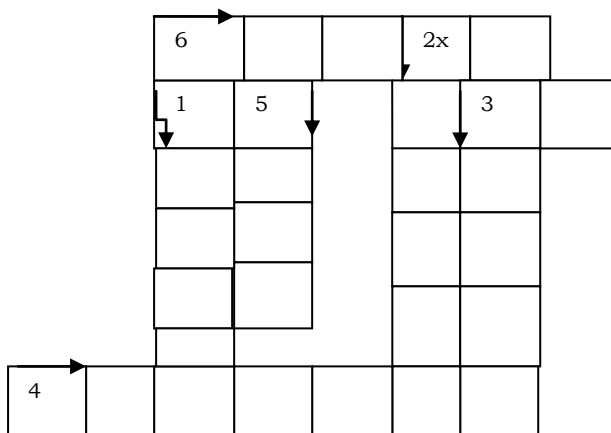
που είναι η χελώνα .

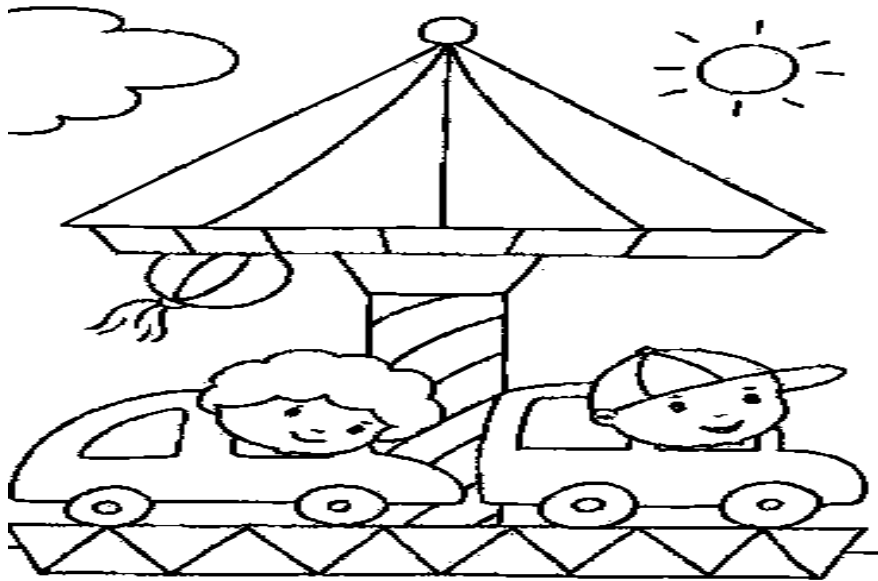
Τώρα απαντώ στις ερωτήσεις συμπληρώνοντας τις λέξεις στο σταυρόλεξο.

84

1. Εκεί ζει η χελώνα
2. Τι τρώει η χελώνα;
3. Τι κουβαλάει η χελώνα;
4. Που κρύβεται όταν την κυνηγάνε;
5. Πως περπατάει η χελώνα;
6. Τι ζώακι είναι η χελώνα ;

Ο Λευτέρης την Κυριακή πήγε στο λούνα - παρκ .
 Πήρε το φίλο του και μπήκανε στα αυτοκινητάκια .
 Στον Λευτέρη αρέσει πολύ να παίζει με τα
 αυτοκινητάκια, να τα οδηγεί. Μετά πήγαν και κάθισαν
 σε ένα ωραίο ζαχαροπλαστείο . Ο Λευτέρης έφαγε
 παγωτό και ο φίλος του έφαγε σοκολάτα . Όταν
 βράδιασε γύρισαν με τους γονείς του στο σπίτι .

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πότε πήγε ο Λευτέρης στο λούνα παρκ ;
 .....
2. Με τι παιχνίδια έπαιξε ο Λευτέρης ;
 .....
3. Τι έφαγαν τα παιδιά στο ζαχαροπλαστείο;
 .....

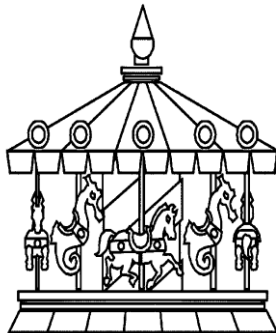
.....
 .....

4. Πότε γύρισαν στο σπίτι;

.....

Γράφω τις ημέρες της εβδομάδας και δίπλα τι συνηθίζω να κάνω την αντίστοιχη μέρα

Ημέρες	Τι κάνω (δραστηριότητες)
Κ.....	.....
Δ.....	.....
Τ.....	.....
Τ.....	.....
Π.....	.....
Π.....	.....
Σ.....	.....

Ο ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΙ Η ΨΙΨΙΝΑ

---Έλα Ψιψίνα να ένα ψάρι

---Νιάου Νιάου Τι νόστιμο ψάρι έλεγε η ψιψίνα.

___ Μαρία που είναι τα άλλα ψάρια;

___ Είναι μέσα στο ταψί Πέτρο

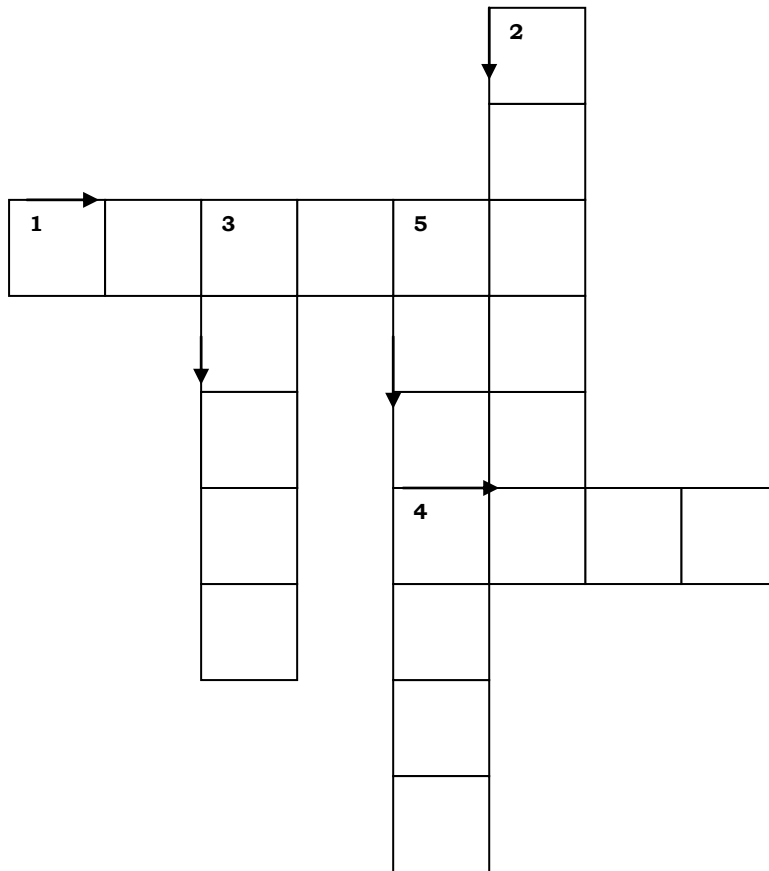
___ Πέτρο , μην δώσεις άλλο ψάρι στην Ψιψίνα, έλεγε η Μαμά .«Μετά τι θα φάμε;» Ρώτησε τον Πέτρο η μαμά .

___ Καλά μαμά απάντησε ο Πέτρος .

___ Παιδιά ελάτε για φαγητό , έχουμε νόστιμα ψάρια έλεγε η μητέρα.

Συμπληρώνω το σταυρόλεξο

1. Πώς λέγανε τη γατούλα ;
2. Πως κάνει η γατούλα ;
3. Τι φαγητό είχαν τα παιδιά ;
4. Πού ήταν τα ψάρια ;
5. «Έχουμε .....ψάρια» έλεγε η μαμά

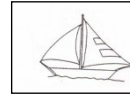
Γράφω και διαβάζω λεξούλες συμπληρώνοντας τα τις φωνούλες **ξ/ή ζ / φ ή ψ** που λείπουν.

.....ύλο , ...έρω , ...έρω , ...ώνη , ...έστη ,
 ....άρι , ...ένος , ...ατην , ...ωγραφιά .....ίφος
 .....ιφίας, ...άρι.

ΠΑΙΖΩ ΜΕ ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ

Διάβασε το παρακάτω κείμενο και αντικατέστησε τις εικόνες με λέξεις . Στη συνέχεια γράψε τις λέξεις με τη σειρά που δείχνουν οι αριθμοί στις εικόνες συμπληρώνοντας το σταυρόλεξο .Αν έχεις γράψει σωστά τις λέξεις θα βρεις στο 8 κάθετα το όνομα του νησιού που πήγαν τα παιδιά διακοπές . Καλό ταξίδι μικρέ μου αναγνώστη

Το καλοκαίρι πήγαμε διακοπές με το 1

Το ταξίδι ήταν υπέροχο. Η 2 ήταν ήσυχη .

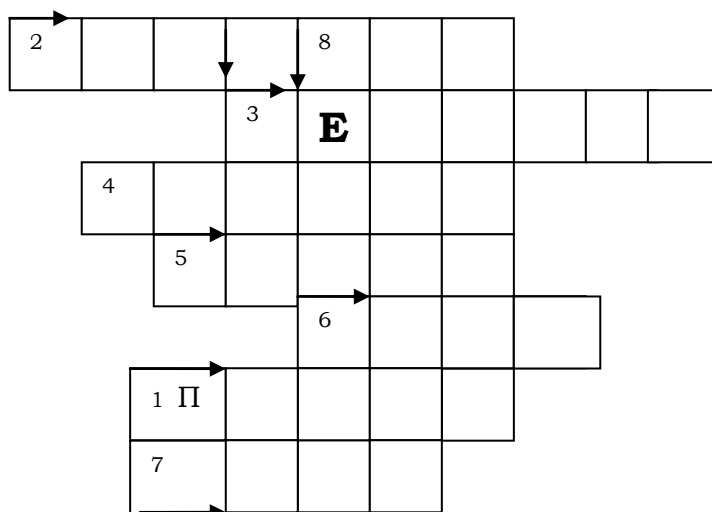
Τα 3 χαρούμενα ταξίδευαν μαζί μας και μας κρατούσαν συντροφιά .Στον ουρανό οι 4

έκαναν παρέα στον 5 που είχε ξεκινήσει το μοναχικό του ταξίδι. Πλησιάζοντας στο λιμάνι είδαμε το

6 να αναβοσβήνει. Ήταν σαν να μας υποδεχόταν με χαρά. Μπροστά μας απλωνόταν το 7 με

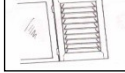
τα άσπρα σπιτάκια του «Καλές διακοπές» στην

.....είπαμε με μία φωνή τα παιδιά.

Αντικατέστησε τις εικόνες με λέξεις και συμπλήρωσε το σταυρόλεξο

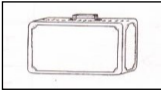

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ

Στέκομαι και κοιτάζω το 1 του παραθύρου μου .

Το 2 έπεφτε πυκνό στη ολόλευκη αυλή μου .

Στα χέρια μου κρατώ ένα 3 καφέ και προσπαθώ να ζεσταθώ. Στο 4 η φωτιά μου κρατάει συντροφιά .

Το κρύο είναι τσουκτερό. Ούτε ο 5 στην απέναντι γωνία φαίνεται πουθενά.

Ξαφνικά η πόρτα χτυπά και εμφανίζεται ο πατέρας με μια 6 στο χέρι του. Είναι άσπρος και το μόνο που ξεχωρίζει είναι τα μαύρα του 7

«Καλωσόρισες μπαμπά φωνάζουν τα παιδιά

						5												2	
							1 .Π			4 Τ									
6																			
3																			
7																			

Τώρα απαντώ στις παρακάτω ερωτήσεις

1. Που στέκεται ο αφηγητής ή η αφηγήτρια ;

.....
 .....

2. Τι κρατούσε στο χέρι της;

.....

3. Τι κρατούσε ο μπαμπάς στα χέρια του;.....

4. Τι ξεχώριζε στην εμφάνιση του μπαμπά;.....

Συμπληρώνω τις παρακάτω προτάσεις

Ο καστανάς ψήνει .....

Το γάλα το παίρνουμε από την κ.....

Ποτίζουμε τη γλάστρα με το .....

Ο ξυλοκόπος κόβει τα ξύλα με το τ.....

Έπλυνε τα χέρια του και τα σκούπισε με την .....

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ

Το Φθινόπωρο είναι μία από τις τέσσερις εποχές του χρόνου.

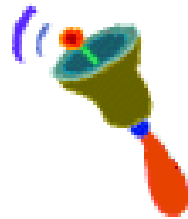
Ο καιρός αλλάζει, τα φύλλα πέφτουν από τα δέντρα .

Αρχίζουν τα πρωτοβρόχια.

Αγόρια και κορίτσια γυρίζουν στα σχολεία .

Ο μούστος γεμίζει τα βαρέλια και ο αέρας μυρίζει κάστανα, χρυσάνθεμα και νοτισμένο χώμα.

Καλώς μας ήρθες Φθινόπωρο !!!!!!!!!!!

92

Ξέρεις ποιες είναι οι εποχές του έτους;

Α.....

Κ.....

Φ.....

Χ.....

Ας δούμε τώρα αν ξέρουμε τι σημαίνουν οι λέξεις

Μούστος .....

Πρωτοβρόχια .....

Χρυσάνθεμα .....

Νοτισμένο χώμα .....

Γράφω τους μήνες του Φθινοπώρου θυμάμαι και ότι κάθε εποχή έχει 3 μήνες !!! και ο **Ο..... δεν έχει μ**

Σ..... Ο..... Ν.....

ΣΗΜΕΙΩΣΗ :

Το παραπάνω κείμενο ενδείκνυται για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες που δεν μπορούν να μάθουν τις εποχές και τους μήνες. Δυσκολεύονται δηλαδή στη χρονική ακολουθία. Αν όμως επιμερίσουμε τους μήνες στις εποχές, μπορούν να θυμούνται 3 μήνες – στοιχεία κάθε φορά και να κάνουν αντιστοίχιση με κάθε εποχή, διευκολύνουμε να συγκρατήσουν καλύτερα τα στοιχεία αυτά στη μνήμη εργασίας τους, να τα κωδικοποιήσουν και να τα περάσουν στη σημασιολογική τους μνήμη.

Ένας άλλος τρόπος να μπορέσουν τα παιδιά να μάθουν τους μήνες είναι να τους συνδέσουν με κάποιο γεγονός. (Βλέπε τις παρακάτω ασκήσεις).

Επίσης το παραπάνω κείμενο έχει και λεξιλογική άσκηση για τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των μαθητών.

Μπορεί επίσης να δουλευτεί και από το σύνολο των μαθητών της Β τάξης ως εναλλακτική άσκηση για το Φθινόπωρο.

Τώρα γράψε στο πλαίσιο (κουτάκι) που βρίσκεται πάνω από κάθε το όνομα της εποχής που σου θυμίζει η εικόνα. Μετά γράψε κάτω από κάθε εικόνα – εποχή τους δικούς της μήνες.

Πρόσεξε !!! Κάθε εποχή έχει μόνο 3 μήνες Μην τους μπερδέψεις και στεναχωρηθούν οι εποχές !!!

1.....
2. ....
3.....

1.....
2.....
3.....

1.....
2.....
3.....

1.....
2.....
3.....

Εσένα ποια εποχή σου αρέσει ;

.....

Ποια εποχή πάμε διακοπές.....

Εσύ πήγες διακοπές και πού ;

.....

.....

Πέρασες όμορφα ;

.....

Τώρα ζωγράφισε μία εικόνα που έμεινε χαραγμένη στην μνήμη σου από τις διακοπές

Παραγωγή γραπτού λόγου.

Η διδασκαλία της γραφής είναι μία αναγκαιότητα στον εκπαιδευτικό χώρο, ενώ ταυτόχρονα είναι και ένας «σκοπέλο» που συχνά προσκρούουν παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Ο Graves το 1983 επισημαίνει ότι «η γραφή είναι μία πολύπλοκη διαδικασία που δεν κατακτάται αυτόματα ως μία επέκταση του προφορικού λόγου αλλά απαιτεί ειδική διδασκαλία παράλληλα με την ανάγνωση».

Μελέτες γύρω από την παραγωγή του γραπτού λόγου των (Hayes 1996, Hayes & Flower, 1980, Berninger 1991) έδειξαν ότι η παραγωγή του γραπτού λόγου είναι μία πολυεπίπεδη και σύνθετη διαδικασία. «Είναι μία γνωστική διαδικασία που αξιοποιούνται όλες οι γνώσεις του ατόμου για τα γράμματα, τις συλλαβές, τις λέξεις, την ορθογραφία των λέξεων, τη γραμματική, το συντακτικό, όσο και οι γνώσεις που έχει αποκτήσει για το κόσμο και συνεπώς οι ιδέες του και οι σκέψεις του» (Δημάκος 2002).

Για τη διεκπεραίωση της παραγωγής και επεξεργασίας του γραπτού λόγου καθοριστικό ρόλο παίζει η μνήμη γιατί για να εκφράσουν τα παιδιά γραπτά τις σκέψεις τους, τις ιδέες τους και τις απόψεις τους, πρέπει να συγκρατήσουν στη μνήμη τους και να ανακαλέσουν πληροφορίες φωνολογικές, γραφημικές, σημασιολογικές, μορφολογικές και συντακτικές. (Καραντζής 2002).

Από τα παραπάνω διαφαίνεται γιατί ιδιαίτερα τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες αντιμετωπίζουν προβλήματα γραφής. Η διδασκαλία του γραπτού λόγου είναι απαραίτητο να ακολουθήσει μία διαδικασία που να περιλαμβάνει τα τρία στάδια : της προγραφής, της γραφής, της μεταγραφής (Παντελιάδου 2000).

Η Gould (1991) διακρίνει τέσσερα βασικά συστατικά στο γραπτό λόγο:

1. **Το υπόβαθρο του μαθητή** πρέπει να χτίζεται στην προϋπάρχουσα γνώση. Σύμφωνα με τον **Bruner** «Η προϋπάρχουσα γνώση είναι η βάση για την **ανακαλυπτική**

μέθοδο. Αξιοποιούμε τις γνώσεις και τις εμπειρίες του παιδιού για το σχεδιασμό και την παραγωγή του γραπτού λόγου.

2. **Τα Σημσιολογικά στοιχεία :** α) η οργάνωση ενός κειμένου β) το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται στο κείμενο.
3. **Τα συντακτικά στοιχεία :** Αφορούν τη δημιουργία προτάσεων σύμφωνα με τους κανόνες που διέπουν την κάθε γλώσσα.
4. **Τα γραφο-συμβολικά στοιχεία :** (καλλιγραφία , ορθογραφία, σημεία στίξης)

ΦΑΣΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Η διαδικασία γραφής είναι μία δυναμική γνωστική διαδικασία που αποτελείται από τρεις μη γραμμικές και επαναλαμβανόμενες φάσεις :

Οργάνωση : Στη φάση αυτή το παιδί που θέλει να εκφραστεί γραπτά προετοιμάζει αυτό που θέλει να γράψει. Παράγει και , οργανώνει τις ιδέες του, ελέγχει την ποιότητα και τη συνάφεια τους τις μορφοποιεί σε ένα σχέδιο καθοδηγούμενο από τον

εκπαιδευτικό.

1. **Μεταφορά :** Στη φάση αυτή το παιδί επιλέγει τις σωστές λέξεις για να δημιουργήσει προτάσεις , παραγράφους, κείμενο. Μεταφέρει τις οργανωμένες ιδέες του σε γραπτό κώδικα, ακολουθώντας τους κανόνες της ορθογραφίας, της γραμματικής, της σύνταξης, που ορίζει η Ελληνική Γλώσσα.
2. **Ανασκόπηση:** Είναι βασικό στάδιο στο οποίο το παιδί καλείται να διαβάσει ξανά αυτά που έγραψε, να διορθώσει τα λάθη του, να βελτιώσει νοηματικά το κείμενό του και το περιεχόμενο αυτών που έγραψε. (Παντελιάδου 2000).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας για την επεξεργασία του γραπτού λόγου, έχει διαπιστωθεί ότι οι μαθητές με δυσκολίες στην παραγωγή γραπτού λόγου γράφουν μικρές προτάσεις με ορθογραφικά λάθη χωρίς σημεία στίξης. Έχουν επίσης αδυναμία στη ανάπτυξη ενός θέματος, στην νοηματική αλληλουχία, και στην συνεκτικότητα του κειμένου. Φαίνεται επίσης να έχουν δυσκολίες

στην σύνθεση ή στην ανασύνθεση μια σωστής πρότασης, όσο αφορά την ορθογραφία, τη σύνταξη ενώ επιπλέον έχουν δυσκολία στο να βάλουν σε σωστή χρονική σειρά τις προτάσεις και να φτιάξουν μία παράγραφο. (Δημάκος 2006).

Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες αδυνατούν να εκμεταλλευτούν τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους και να κάνουν σύνδεση με τις εμπειρίες που ήδη έχουν (Graham & Harris 1993) Το λεξιλόγιο τους είναι πολύ φτωχό και γράφουν μικρότερα κείμενα συγκριτικά με τους συμμαθητές τους.

Οι Graham & Harris έχουν διατυπώσει μετά από έρευνα ότι τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες να αποδώσουν γραπτά όσα ήδη γνωρίζουν.

Επιπλέον το κείμενό τους δεν έχει καμία οργάνωση

Για τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες το να γράψουν ένα κείμενο είναι σαν να πρέπει να χτίσουν ένα σπίτι χωρίς να έχουν κανένα σχέδιο. Γνωρίζουν τι πρέπει να βάλουν σε ένα σπίτι αλλά δεν γνωρίζουν από πού να αρχίσουν και πώς να προχωρήσουν. (Παντελιάδου, 2000).

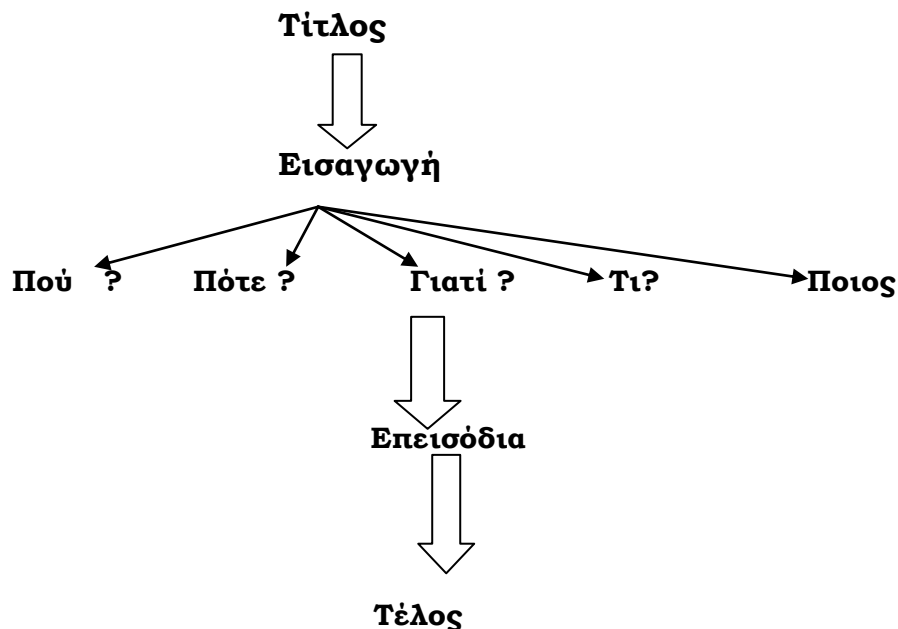
Για να βοηθήσουμε τα παιδιά που δυσκολεύονται να δομήσουν μια παράγραφο ή να γράψουν ένα κείμενο, θα πρέπει να τα βοηθήσουμε να δομήσουν σωστά μία πρόταση, ξεκινώντας δηλαδή από το βασικό δομικό στοιχείο του κειμένου που είναι η πρόταση.

Κάθε προσπάθεια των παιδιών για τη συγγραφή του δικού τους κειμένου θα πρέπει απαραίτητως να υποστηρίζεται με συζήτηση γύρω από τις εμπειρίες του παιδιού, τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου του με σύνθετες, παράγωγες, και συνώνυμες λέξεις, και απαραίτητως σχεδιάγραμμα οργάνωσης κειμένου. Ο Vygotsky υποστήριξε ότι κλείνοντας το στόμα των παιδιών στην ηλικία αυτή είναι σαν να κλείνουμε τις σκέψη τους γιατί αυτά τα δύο συνυπάρχουν. Ο εσωτερικός διάλογος που απαιτείται για την σιωπηρή γραφή, χρειάζεται αρκετά χρόνια για να εξελιχθεί .

Ένα άλλο σημείο που πρέπει να προσεχθεί είναι ο επικοινωνιακός ρόλος του γραπτού λόγου. Τα παιδιά γράφουν για να επικοινωνήσουν κάτι με κάποιον. Για αυτό το κείμενο θα πρέπει να αναδυθεί από τα ίδια τα παιδιά

Βασική αρχή πάνω στην οποία στηριζόμαστε είναι η ανάγκη ύπαρξης προσωπικού στοιχείου στο γραπτό λόγο των μαθητών και της εμπλοκής αυτών στη διαδικασία παραγωγής αυθεντικού ή αυθεντικοποιημένου γραπτού λόγου.

- Κάθε κείμενο που θα γράφει από τα παιδιά θα πρέπει να έχει την παρακάτω δομή

Η διαδικασία γραφής αποτελεί αναγκαιότητα στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Είναι πολύπλοκη και δεν κατακτάται αυτόματα ως μία επέκταση του προφορικού λόγου. Απαιτείται ειδική και συστηματική εκπαίδευση. Δεν είναι ένας μοναχικός δρόμος που το παιδί θα πρέπει να τον βαδίσει μόνο του και χωρίς καθοδήγηση. Αντίθετα, απαιτείται ομαδικότητα, συνεργασία, και σχεδιασμό από μέρος του εκπαιδευτικού.

Με αυτό τον τρόπο θα βοηθήσουμε τους μαθητές μας να κατακτήσουν τη δεξιότητα του γραπτού λόγου, να αναδυθούν ταλέντα, να συνεργαστούν μεταξύ τους και μέσα από το παιχνίδι να βρουν τρόπο να εκφραστούν και να νοιώσουν χαρούμενα και ευτυχισμένα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Πρόταση λέμε λεξούλες στην σειρά που βγάζουν ένα νόημα ,παιδιά

Παιδιά μπέρδεψα τις λέξεις και δεν καταλαβαίνω τι λένε οι προτάσεις . Μπορείτε να βάλετε τις λέξεις στη σειρά για να καταλαβαίνουμε τι λένε οι

1. φάκα, έφαγε, , ποντικός, πιάστηκε, το και, τυρί, στην . ο.
.....
2. Βόδι , λιβάδι, στο , δεμένο, το , ήταν
.....
3. παγωτό , πρωί, φίλος, εκθές, ένα , έφερε, μεγάλο, το ,ένας μου .
.....
4. θαλασσινά, ο, πούλησε , όλα , ψαράς , τα .
.....
5. για, στην, ζεσταθούμε , ξύλα, να, σόμπα, τα, μέσα, βάλαμε
.....
6. και , αδελφός, τον, έπεσε, μου, ώμο, έσπασε, ο , του
.....
7. φρούτα, ο, γέμισε, λαχανικά, δρόμος, και
.....
8. παιδική, όταν, μαθήματα, χαρά, τα, πηγαίνω, τελειώνω, μου, στην.
.....

Ασκήσεις

1. Βάζω στην σειρά τις λέξεις και σχηματίζω προτάσεις έτσι ώστε να έχει σωστό νόημα

πατέρας, η, άνοιξε, εμφανίστηκε, πόρτα, και, ο.

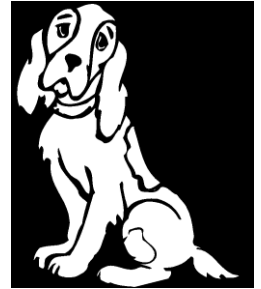
.....

εισιτήρια, να, η, θέατρο, για, πάει, αγόρασε, Άννα.

.....

σκύλος, κόκαλο και, ο, έτρεξε, το, έπιασε.

.....

2 α. Συμπληρώνω τα κενά και διαβάζω το παρακάτω κείμενο

Ο σκύλ...ς τρέχ... γρ...γορα στο καταπράσινο λ...βάδ..
Εαφνικά εμφανίζετ..... ένας μεγάλ...ς λ..κος .

Ο φ'...λ...ς μας ο σκύλ...ς τότε είπε

«Πως φοβάμ.....!!! Τι θα κάν....για να ξεφύγ....;»

2β. Τι θα έκανες εσύ αν ήσουν στη θέση του σκύλου; Τι θα συμβούλευες εσύ το σκύλος μας για να ξεφύγει από το λύκο;

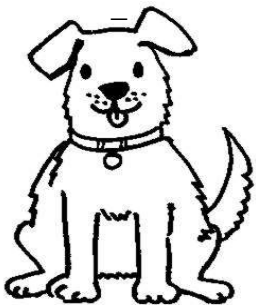

Βάλε στην σωστή χρονική σειρά τις προτάσεις της παραπάνω άσκησης και φτιάξε ένα μικρό κείμενο.

1. Κάστρα / και / φτιάχνουν / με / μικρά/ μεγάλα/ άμμο.
.....
2. Κοχύλι / τους/ όταν / το/ βρουν / δίνουν/ στους / κανένα/ γονείς .
.....
3. Καλοκαίρι / παιδιά/ το/ στην/ παίζουν / τα / ακρογιαλιά.
.....
4. μεσημέρι/ γονείς / για / πηγαίνουν/ το/ τα/ παιδιά/ με/ φαγητό/ μαζί / τους.
.....
.....
5. Φορά/ η/ καμιά/ θάλασσα/ τα/ καλάει/ τους .
.....
6. Δεν / όμως/ αμέσως / στεναχωριούνται/ φτιάχνουν/ άλλο/ ένα/ μεγάλο/ πιο/ και
.....
.....
7. Καλοκαίρι /το/ για/ εποχή/ είναι/ παιδιά/ η/ τα/ πιο/ ωραία.
.....
.....

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Bruner J.(1977). *The processor education. Harvard University.* London.
- Gagne R. (1985). *The Conditions of Learning* (4th ed.). N. York: Holt, Rinehart & Winston
- Bartlett Fr. (1958) “ |Thinking : An Experiment & Social Study ‘Capacity of Short Term Memory
2. Αριστοτέλους « Περί μνήμης και αναμνήσεως»
3. Καζαντζής Ιωαν (2004) « Τα προβλήματα της μνήμης των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες» Εκδ Τυπωθήτω Αθήνα
4. Κατσούγκρη Αναστασία (2011) «Ρυθμός και αίσθηση του χρόνου για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες» Πρακτικά του 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ειδικής Αγωγής Εκδ Γρηγόρη Αθήνα.
5. Κόμης (2004). *Εισαγωγή στις Εκπαιδευτικές Εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών.* Αθήνα : Νέων Τεχνολογιών
6. Κόκκοτας Π. (1997). *Σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία των Φυσικών επιστημών. Η εποικοδομητική προσέγγιση της διδασκαλίας και της μάθησης.* Αθήνα.
7. Κολιάδης Εμ.(1997) *Θεωρίες Μάθησης και Εκπαιδευτική Πράξη.* Γ τόμος Αθήνα.
8. Κουμπιάς Εμ. (2004) «Ανάγνωση και προσοχή Ψυχολογικές διαστάσεις» Ατραπός Αθήνα
9. Κουμπιάς Εμ. (2010)«Η δεξιότητα της Ανάγνωσης» Εκδ. Λαγουδέρα Αθήνα
10. Κουμπιάς Εμ. (2010) «Προβλήματα Προσοχής Δ.Ε.Π.Υ Εκδ Λαγουδέρα Αθήνα.
11. Ματσαγγούρας Ηλίας (1998) «Στρατηγικές Διδασκαλίας» Εκδ Gutenberg Αθήνα.
12. Ματσαγγούρας Ηλίας (1998) « Η Σχολική Τάξη» Αθήνα.
13. Μουζάκη Αγ. (2007) «Μαθησιακές Δυσκολίες στην Ανάγνωση» Δημοσίευση.
14. Μπασέτας Κ.,(2002). *Ψυχολογία της μάθησης.* Αθήνα : Ατραπός.
15. Παντελιάδου Σουζάνα (2000). *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη Τι & Γιατί Ελληνικά Γράμματα* Αθήνα.
16. Πολυχρόνη Φ, Χατζηχρήστου Χρ. Άννα Μπίρμπου (2006) «Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες» Εκδ Ελληνικά Γράμματα Αθήνα
17. Πόρποδας Κ.(2007) *Εργαλείο 1 |Ανίχνευσης Μαθησιακών Δυσκολιών.* Εργο ΕΠΕΑΕΚ.
18. Πόρποδας Κ.(2007) *Εργαλείο 2 | Εργαλείο Διαγνωστικής Διερεύνησης Δυσκολιών στο Γραπτό λόγο των μαθητών Γ – ΣΤ Δημ.* Εργο ΕΠΕΑΕΚ

19. Πόρποδας Κ. (2003) « Η μάθηση και οι Δυσκολίες της – Γνωστική Προσέγγιση. Πάτρα
20. Πόρποδας Κ (1997) Δυσλεξία Αθήνα
21. Πόρποδας Κ. (2001) «Η Ανάγνωση» Πάτρα
22. Πόρποδας Κ. (2011) « Μάθηση & Γνώση στην Εκπαίδευση Γνωστική ανάλυση – Δυσκολίες – Εφαρμογές» Πάτρα.
23. Πόρποδας Κ. (2006) «Διαγνωστική Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των Μαθησιακών Δυσκολιών στο Δημοτικό Σχολείο (Ανάγνωση, Ορθογραφία, Δυσλεξία, Μαθηματικά) Πάτρα
24. Σολομωνίδου Χ., (2006). *Νέες τάσεις στην εκπαιδευτική τεχνολογία, Εποικοδομητισμός και σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα : Μεταίχμιο¹
25. Σκούρα – Βαρνάβα Τζέλα (1996) Το παιδί και η γραφή Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
26. Τρίγκα Ελένη (2010) «Μαθησιακές Δυσκολίες» Εκδ Γρηγόρη Αθήνα
27. Τριλιανός Θ. (2003). *Μεθοδολογία της Σύγχρονης Διδασκαλίας, Α΄, & Β΄ τόμος*. Αθήνα.
28. Ράπτη Μαρία(2002) Τα λάθη των μαθητών και ο Ρόλος τους στη Διαδικασία της Μάθησης Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα.
29. Ράπτης Α. Ράπτη Α. (2007). *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορίας ολική προσέγγιση*. Αθήνα : Ράπτης Α.¹
30. Ράπτης Α & Ράπτη Α, (2001). *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορίας*, τόμος Α΄ και Β΄. Αθήνα : Ράπτης Α.
31. Φλουρής Γ. (2003). *Σκέψεις για την αναζήτηση ενός πλαισίου επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης των εκπαιδευτικών στην κοινωνία της γνώσης*. Αθήνα: Ατραπός.
32. Φράγγου Χ. (1996). *Ψυχοπαιδαγωγική*. Αθήνα : Gutenberg.
33. Χατζηγιάνη Ιωάννα(1999) Η Διδασκαλία του γραπτού λόγου Σύγχρονες Θεωρίες και μεθοδολογία. Εκδ. Γρηγόρης Αθήνα